

ODĂILE PRINCIARE DIN CETATEA FĂGĂRAȘ

Claudia Elena SIMA¹

THE PRINCELY CHAMBERS FROM FAGARAS FORTRESS

ABSTRACT

Făgăraș Fortress had a residential function in the 16th and 17th centuries. Its tenants being the owner (along with his family) and part of the staff, especially the dignitaries.

The most important information regarding the interior of the castle and the way of organizing its rooms can be found in the Land Register of Făgăraș Country, in the four inventories from 1632, 1637, 1656 and 1676.

An analysis of this was made by Sebestyen, who encountered some difficulties in terms of word terminology. Thus he opted for the term „house” in the sense of room.

Regarding the interior of the rooms of Făgăraș Fortress, it was different from one house to another.

Keywords: prince, princess, Făgăraș Fortress, house-room.

Cetatea Făgărașului a avut funcțiune de natură locativă în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, locatarii ei fiind proprietarul (împreună cu familia sa) și o parte a personalului, în mod special demnitarii.

Cele mai multe informații referitoare la interiorul castelului și modul de organizare al încăperilor acestuia le găsim în „Urbariile Țării Făgărașului” și în cele patru inventare din anii 1632, 1637, 1656 și 1676.

Cel care a încercat să facă o centralizare a acestora este Gheorghe Sebestyen, care susținea că a întâmpinat anumite dificultăți în ceea ce privește terminologia cuvintelor. Astfel, el a optat pentru „casă” în sens de cameră („ház”) și „sală”, respectiv gărci („gátor”), turn („bastya”, „torony”), vestibul („privar”), boltă în sens de încăpere boltită („bolt”), sălaș în sens de locuință („szállás”)².

Interiorul încăperilor Cetății Făgărașului era diferit de la o casă la alta, fiind puține asemănări între ele.

În ceea ce privește pardoselile, acestea erau menționate în toate încăperile, iar varietatea lor nu era mare: erau pardoseli de scânduri (dușumele) și din cărămidă.

Acoperirea încăperilor se făcea cu bolți de cărămidă sau cu tavane de lemn, fără ca inventarele să precizeze multe despre acestea. Au existat mai multe tipuri de bolți care s-au păstrat, cu câteva excepții. Primul tip de boltă, care era cel mai vechi, a fost cel de formă semicilindrică și care avea pe alocuri penetrații. Acestea erau așezate în dreptul unor goluri de uși sau ferestre. Uneori ele porneau de la nivelul pardoselii, alteori de mai sus.

Cel de-al doilea tip de boltă (puțin mai evoluat), era bolta semicilindrică cu penetrații regulate. În ceea ce privește așezarea acestor bolți se pot distinge două

¹ Muzeograf, Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”, Făgăraș;
e-mail: simaclusia85@yahoo.com.

² Gh. Sebestyen, *Cetatea Făgărașului*, București, Editura Tehnică, 1992, p. 17.

cazuri: cel cu axul bolții paralel cu zidurile exterioare pe care se sprijină bolta și cel cu axul perpendicular pe acestea.

Al treilea tip era cel al bolții încrucișate, iar cel de-al patrulea se găsea peste încăperile dreptunghiulare și era derivat din bolta semicilindrică cu penetrații regulate, care însă nu se încheia la capătul semicilindrului, printr-un zid vertical, ci cu un sfert de cilindru tot cu penetrații. Astfel, întinderea bolții a fost realizată pe toate cele patru ziduri pe care ea se sprijinea, în mod proporțional cu lungimea lor³.

În inventare este prezentată decorarea pereților interiori. Sunt întâlnite două grupuri mari: decorații cu caracter permanent (picturi, sculpturi), respectiv amovibile (tablouri, covoare, tapete).

Sculpturile erau reprezentate de regulă de blazoane. Unele dintre ele erau incluse în ancadrame de uși. Blazonul lui Balthazar Báthori și cel al lui Gabriel Bethlen mai sunt și astăzi vizibile.

Picturile în acea perioadă erau „pe partea de sus a pereților”⁴.

Informații bogate sunt și despre carpete, tapete, covoare, dar ele sunt neclare. Existau carpete din piele, lucioase, înflorate, cu imagini țesute, prinse în cuie.

Ușile erau fără toc, balamalele fiind fixate în zid sau în ancadramentul de piatră cu plumb sau cositor. Partea mobilă a balamalei era uneori bogat lucrată din fier forjat. Foile de ușă unele erau vopsite, iar cele mai frecvente erau cele bătute în cuie cu floare mare în formă de calotă sferică, de rozetă sau altele. Dispozitivele de închidere erau adesea multiple, fără a le putea identifica pe toate după denumirile din inventar. Întâlnim denumirile de „broască bistrițeană”, doar în inventarul din 1632, și „broască vieneză” în restul inventarelor. Se presupune că denumirea ar putea indica proveniența lor. Închiderea broaștelor se făcea cu clanță de fier, dar erau și broaște a căror limbă era acționată cu arc. În afara broaștelor mai erau și cârlige, dar și lanțuri cu lacăt.

Ferestrele erau cu cercevele simple, pe toc, care de regulă erau cu patru-șase cercevele. Feroneria lor era compusă, în mai toate cazurile, din balamale, forabăre, cârlige de vânt și inele pentru a le trage la închidere.

În ceea ce privește amenajarea interioară a camerelor, existau sobe și diferite piese de mobilier. Sobele menționate în inventare erau de două feluri: cu alimentare dinăuntru (din încăperea în care se afla soba), sau din afară (dintr-o încăpere vecină). Însă nu toate camerele aveau sobă. Culoarea cea mai frecventă a acestora era verdele.

În ceea ce privește mobilierul, de regulă nu se precizează lemnul din care este făcut. Totuși, la unele piese se precizează tipul de lemn folosit, acesta fiind brad. Mobila era zugrăvită uneori în verde, alteori era înflorată.

Făcând o analiză asupra celor patru inventare, putem identifica atât locuințele principilor, cât și ale principeselor.

Ștefan Mailat este cel care începe construcția primelor încăperi ale cetății, pe latura de sud, acestea fiind numite „casele lui Mailat”. Inventarul din 15-23 ianuarie 1632 ne prezintă încăperile din timpul lui Ștefan Mailat, care sunt la nivelul al doilea al aripii de sud. Aici încăperile apar sub următoarele denumiri: „casele lui Mailat”,

³ *Ibidem*, p. 37.

⁴ *Ibidem*, p. 40.

„a doua boltă exterioară”, „bolta a treia”, „bolta a patra” și „bolta finală cu stâlp de piatră”⁵.

Intrarea, în „casele lui Mailat” se făcea pe o ușă vopsită, cu pervaz, țâțâni și benzi de fier. Zăvorul era de Bistrița și avea mânere, cheie și trăgători. În interior se găsea o fereastră veche, un cuptor rotund smălțuit verde, care stătea pe două picioare de fier. Ca piese de mobilier se întâlneau două bănci uzate, un pat vopsit, trei cuiere țărănești, trei picioare albe de masă și șase scaune. Cinci dintre acestea aveau braț și erau vopsite, iar unul era țărănesc pentru o persoană. În această casă exista o despărțitură din scânduri, vopsită, care avea o ușă cu zăvor cu clapă, țâțâni și benzi de fier.

A doua boltă exterioară avea o ușă vopsită, cu țâțâni și benzi de fier, dar era fără zăvor. Lumina intra pe trei ferestre cu câte patru tăblii. Interiorul avea un cuptor bătrân, cu smalț verde, cu încălzire exterioară, iar din punct de vedere al mobilierului lângă perete erau o bancă, un pat țărănesc și trei bucăți de cuier.

A treia boltă avea o ușă vopsită cu pervaz, bătută în cuier cu cap de plumb, țâțâni și benzi. Zăvorul era de Bistrița și avea opritor și cheie. În interior erau două ferestre cu patru tăblii, un picior țărănesc de masă lung și un cuptor cu încălzire exterioară și smalț verde. Și aici se găsea o despărțitură făcută din scândură care avea o ușă mică, cu țâțâni și benzi de fier, care era vopsită verde.

Intrarea în a patra boltă se făcea pe o ușă vopsită, dotată cu țâțâni și benzi. Zăvorul era țărănesc și avea atât opritor, cât și trăgător. Interiorul cuprindea două ferestre compuse din câte zece tăblii, un cuptor verde smălțuit, care avea încălzire exterioară, două bănci țărănești cu pervaz și o masă lungă cu picior.

Bolta finală cu stâlp de piatră avea o ușă vopsită verde, cu țâțâni, benzi din fier, zăvor de Bistrița și opritor. În interior erau trei ferestre cu 12 tăblii. Comparativ cu interiorul celorlalte încăperi, interiorul acesteia era mai „bogat”: trei mese țărănești cu câte un picior, patru bănci, un scaun verde cu braț (care era dat cu rășină lucioasă de brad), un pat țărănesc, două bucăți de cuiere țărănești, o bancă lungă țărănească, un scaun țărănesc cu braț și un cuptor smălțuit verde cu încălzire exterioară. Această casă este despărțită cu scândură, iar pe ea se afla o ușă țărănească simplă, cu țâțâni, benzi de fier și cu zăvor⁶.

Tot în inventarul din 1632, sunt menționate apartamentele Báthoreștilor, care se găseau la al doilea nivel al aripii de nord, unde încăperile sunt denumite: „sala Báthori”, „vechile săli Báthori”, „turnul Báthori”, „vestibulul” și „casa veche Báthori”. Aceste denumiri de săli se întâlnesc și în inventarul din 1656, prin menționarea unui blazon al familiei Báthori la intrarea într-una dintre sălile de la nivelul al II-lea⁷.

Aici întâlnim palatele vechi Báthori. Prima casă a fost despărțită cu perete de piatră, iar ușa ei cu pervaz era vopsită în interior și în exterior și avea țâțâni, benzi de plumb vieneze. Aceasta era bătută în cuier cu capete de plumb și avea zăvor, trăgător și opritor. În interiorul ei se găseau un cuptor smălțuit cu încălzire exterioară, un

⁵ *Ibidem*, p. 19.

⁶ David Prodan, Liviu Ursuțiu, Maria Ursuțiu, *Urbarile Țării Făgărașului, vol. I, 1601-1650*, București, Editura Academiei RSR, 1970, p. 157-158.

⁷ Gh. Sebestyen, *op. cit.*, p. 20.

armoar vechi vopsit, o masă simplă țărănească, o bancă țărănească cu pervaz și două ferestre compuse din tăblii.

Din această casă se urca pe o scară cu patru trepte care avea o ușă uzată cu pervaz, vopsită în interior și în exterior. Ea era bătută în cuie de plumb cu cap bombat, cu țâțâni, benzi lungi și avea învârtitor și opritor. În interiorul acesteia se găseau două mese simple din care una era dată cu rășină lucioasă de brad, un pat țărănesc, trei bănci cu pervaz, din care două erau date cu rășină lucioasă de brad, cinci bucăți de cuiere, din care patru erau vopsite, și patru scaune, două scaune lungi cu braț și două scaune cu braț de o persoană. Pe perete erau puse tablouri făcute pe ramă. Încălzirea era făcută de un cuptor târcat, smălțuit, care stătea pe două picioare de fier și care avea partea de jos făcută din piatră cioplită. Lumina pătrundea prin două ferestre cu patru tăblii. Aici se găsea o cămară despărțită cu scândură unde se afla o ușă simplă cu țâțâni și benzi de fier.

Bastionul Báthori avea o ușă cu pervaz vopsită în interior și în exterior, bătută cu cuie de plumb cu cap bombat, cu benzi lungi, țâțâni, mâner de fier, dar nu avea zăvor. În interior se găseau trei bucăți de cuiere țărănești și un pat vechi care era adânc și avea tăblii. Existau două ferestre cu câte patru tăblii și un horn de cuptor făcut în stil italian, smălțuit, care avea un loc de făcut focul, iar partea de jos care era făcută din piatră.

Din această casă se deschidea spre latrină o ușă vopsită atât în interior, cât și în exterior, cu țâțâni și benzi din fier, iar zăvorul era cu culisă în partea interioară, iar în partea exterioară avea trăgător țărănesc. În pridvor se urca pe o scară din lemn care ducea spre palatele din rândul de sus.

Ieșirea din acel bastion ducea spre palatele vechi Báthori. Intrarea se făcea pe o ușă vopsită atât în interior, cât și în exterior, cu tăblie, țâțâni, benzi și zăvor de Bistrița. Lumina pătrundea pe trei ferestre, două dintre ele aveau 12 tăblii, iar una patru tăblii. În interior se găseau două bănci cu pervaz, vopsite, o masă țărănească cu picior și un cuptor smălțuit cu încălzire exterioară.

Din această casă se trecea în cea de-a doua pe o ușă vopsită și căptușită în interior, dar și în exterior, care avea țâțâni, benzi de Viena și opritor, dar care nu avea zăvor. În interiorul ei se găseau: un pat țărănesc, trei bucăți de bănci cu pervaz, un scaun lung țărănesc cu braț, un cuptor smălțuit cu încălzire exterioară, în perete un armoar din scândură fără tăblii și o masă țărănească cu picior. Lumina pătrundea pe o fereastră cu patru tăblii. Din această casă, spre latrină se deschidea o ușă mică cu pervaz, țâțâni, benzi și trăgător, care era vopsită verde.

Spre ultima casă, aflată lângă Bastionul Temniței, se deschidea o ușă cu pervaz, benzi, țâțâni și trăgător, care nu era vopsită. Înăuntrul ei se afla un cuptor smălțuit verde cu încălzire exterioară și o fereastră din patru tăblii⁸.

După aceste încăperi, urmează rândul caselor aflate deasupra porții. Prima casă avea două uși identice, care erau vopsite în interior, dar și în exterior, bătute cu cuie bătrâne de plumb cu cap bombat, cu zăvor țărănesc, țâțâni și benzi de fier. În interior erau două ferestre cu tăblii, un cuptor smălțuit cu încălzire interioară, două paturi țărănești și o masă țărănească cu picior.

⁸ D. Prodan, L. Ursuțiu, Maria Ursuțiu, *op. cit.*, p. 162.

A doua casă era cu boltă și se afla deasupra porții. Intrarea se făcea pe o ușă cu țâțâni, benzi de fier. Interiorul era amenajat cu: două ferestre cu câte șase tăblii, o bancă țărănească cu pervaz, o masă țărănească cu picior, un cuptor verde smălțuit cu încălzire interioară, trei bucăți de bănci cu pervaz, trei scaune albe cu braț, un scaun țărănesc cu braț, o masă simplă țărănească, un pat țărănesc și un cuier.

Ușa ultimului „palat” era vopsită în interior și în exterior, era bătută în cuie de plumb și avea țâțâni, benzi din fier, zăvor țărănesc și trăgător. Lumina intra pe două ferestre, una dintre ele avea șase tăblii, iar cealaltă o tăblie. În interiorul său se găseau o masă țărănească și un cuptor verde smălțuit. În această încăpere se mai afla o ușă cu pervaz, care se deschidea spre pridvor și era vopsită în interior și în exterior. Aceasta era bătută cu cuie bombate și avea țâțâni, benzi de fier, zăvor de Bistrița, trăgător și opritor.

Din palatul Báthori se deschidea casa lungă cu boltă, care era de audiențe. Aceasta avea o ușă captușită, cu zăvor smălțuit vienez, cu țâțâni, benzi și cheie. Aici se găseau trei ferestre bătrâne, fiecare cu câte patru tăblii în care era așezată sticlă transparentă. Interiorul avea un cuptor care încălzea în exterior, el era smălțuit pestriț și stătea pe picioare de piatră cioplită. Pe lângă acesta mai erau două mese țărănești, o bancă țărănească albă, iar pe perete, de jur împrejur, șapte carpete uzate de Flandra.

În casa interioară de dormit, care era numită bastionul rotund, intrarea se făcea pe o ușă cu pervaz, vopsită în interior și în exterior, bătută cu cuie cu cap, cu țâțâni, benzi de fier, zăvor vienez, trăgător, opritor și cheie. În interior erau trei ferestre cu câte patru tăblii, care erau umplute cu sticlă transparentă, două mese cu picior, două scaune cu braț vopsite și un cuptor pestriț smălțuit cu încălzire interioară care avea sub el două mâțe din fier ornamentale. Spre latrină se deschidea o ușă vopsită în verde, care era bătută cu cuie cu cap și avea zăvor țărănesc, bandă de fier și țâțâni.

Spre scara în spirală se deschidea o ușă vopsită atât în interior, cât și în exterior, care era bătută în cuie cu cap și avea zăvor vienez cu clapă în exterior, iar în interior zăvor cu culisă, trăgător și opritor⁹.

Inventarul din 1632 prezintă și modul de locuit al principelui Gabriel Bethlen. Toată aripa apuseană (de vest) de la ultimul nivel era locuită de principe. Mergând de la nord la sud putem identifica: „casa din spate a Măriei Sale domnului răposat”, „casa interioară de dormit a Măriei Sale domnului răposat”, „casa lungă de audiențe”, după care vine în turnul sud-vestic „casa de dormit interioară”, urmată (în aripa sudică) de „casa de mese”, „sala mare” și „vestibulul de dinaintea sălii mari”.

După moartea principelui, soția sa, Ecaterina de Brandenburg, rămâne proprietara Făgărașului până în 1633. Astfel, la nivelul al treilea al turnului nord-vestic era „casa cu trepte în turn, în fața casei principesei”, ceea ce ne duce cu gândul că celelalte încăperi sunt casele Ecaterinei de Brandenburg, cel puțin până la Turnul Pestriț inclusiv¹⁰.

În casa interioară de dormit „a Măriei Sale domnului răposat” se intra pe o ușă captușită, cu tăblie și zăvor cu smalt, țâțâni, benzi de plumb, întorcător, opritor și cheie. Pe perete erau șapte bucăți de carpete uzate de tip Flandra și trei ferestre cu

⁹ *Ibidem*, p. 166.

¹⁰ Gh. Sebestyen, *op. cit.*, p. 20.

câte șase tăblii. În interiorul casei se găseau un pat țărănesc, două mese țărănești cu picior și un cuptor smălțuit cu încălzire exterioară.

Ultima casă „a Măriei Sale domnului răposat” avea trei uși, două dintre acestea fiind căptușite și aveau țâțâni, benzi de plumb, zăvor smălțuit vienez, iar în interior era un zăvor cu culisă cu plumb, împreună cu trăgătorul, întorcătorul și cheia ei. În interior se găseau: două mese cu picior (una din tei și cealaltă din brad), o bucată de bancă cu pervaz, două scaune, unul lung cu braț și pervaz, iar celălalt fără braț de o persoană. În perete era un armoar făcut din scândură.

Ușa care se închidea spre latrină era vopsită și avea pervaz, țâțâni și benzi de fier. Tot aici erau două ferestre cu câte zece tăblii, un pat țărănesc, patru bucăți de carpete de piele aurite și un cuptor smălțuit cu încălzire interioară. Partea de jos era făcută cu cărămidă în șase colțuri.

În fața casei principesei era bolta cu scări din turn care avea o ușă cu pervaz, țâțâni, benzi vieneze și era bătută în cuie cu rozete. Interiorul acesteia avea un cuptor făcut din cahle țărceate, care avea partea de jos a hornului făcută din piatră cioplită, o masă țărănească cu picior, două paturi, două cuiere țărănești și bare pentru ținut haine care erau prinse cu patru inele de fier. Partea de sus a casei era cu boltă, iar partea de jos era făcută din cărămidă în șase colțuri. Lumina pătrundea prin trei ferestre în 12 tăblii.

Pridvorul din fața casei principesei avea în interior o scară spiralată din lemn pe care se cobora, partea de sus era din piatră cioplită, iar de jur împrejur erau gratii din fier. Acolo se găsea și o fereastră cu două tăblii.

Intrarea în prima casă se făcea pe o ușă cu pervaz, țâțâni, benzi, zăvor vienez, întorcător, cheie și era vopsită pestriț în interior și exterior. Interiorul era decorat cu o masă țărănească cu picior, patru paturi țărănești, trei bănci țărănești (două vopsite, iar una nevopsită), un cuptor cu smalț pestriț, care stătea pe picioare cioplite din piatră și avea încălzire exterioară. Pe perete de jur împrejur erau bucăți de rame vopsite pentru carpete.

În continuarea primei case erau „palatele lungi”. Aici se găsea o ușă care era bătută cu cuie cu cap și care avea un zăvor vienez smălțuit, țâțâni și benzi de plumb. În interior se găsea un cuptor cu smalț pestriț care avea partea de jos cioplită în piatră. Încălzirea acestuia era exterioară.

La intrarea în casa mică se afla o ușă cu țâțâni și benzi de fier, vopsită verde. În interior erau trei ferestre cu câte patru tăblii, un picior de masă, trei bănci cu pervaz date cu rășină lucioasă de brad, iar pe perete de jur împrejur rame pentru susținerea carpetelor.

Din acest palat se deschid două case în turnul bastion. Intrarea în prima casă se făcea pe o ușă cu țâțâni, rozete, zăvor țărănesc, trăgător și benzi de fier. Aceasta era vopsită în verde. Cea de-a doua ușă era vopsită în exterior și era cu pervaz, benzi de fier, dar nu avea zăvor. În interior se afla un cuptor cu smalț verde, cu încălzire interioară, o masă țărănească cu picior, două paturi țărănești, un scaun lung cu braț, vopsit, un alt scaun cu braț de o persoană, nevopsit, o bancă cu pervaz și trei ferestre cu patru tăblii.

A doua casă avea două ferestre cu câte patru tăblii, două paturi țărănești fără fund, o masă țărănească cu picior, o bancă țărănească cu pervaz și un cuptor smălțuit cu încălzire interioară.

A treia casă din interiorul marelui palat avea o ușă cu pervaz, țâțâni, benzi și încuietore țărănească. Ea era bătută cu cuie cu rozete și era vopsită pestriț. Aceasta avea două ferestre, fiecare din câte patru tăblii, o masă țărănească cu picior, o bancă cu pervaz vopsită și un cuptor cu smalț verde, care avea încălzire exterioară.

Casa a patra avea o ușă identică cu cea de mai sus. În interiorul ei erau două ferestre de sticlă cu câte patru tăblii, un cuptor smălțuit verde cu încălzire exterioară, iar pe horn se afla o ușă smălțuită.

Ultima casă avea uși cu pervaz, țâțâni, benzi de fier, bătute cu cuie cu cap, cu zăvoare țărănești. Interiorul avea un cuptor rotund cu smalț verde care stătea pe două bare de fier și avea în fața sa fier și un scaun țărănesc.

În fața palatului rotund care se afla în bastionul temniței era un mic pridvor unde se deschidea o ușă cu pervaz, bătută în cuie cu cap, cu țâțâni, benzi de fier și zăvor țărănesc. Aceasta era vopsită.

Palatul rotund aflat pe bastionul temniței avea o ușă cu pervaz, țâțâni, benzi, trăgător din fier, dar nu avea zăvor. Aceasta era vopsită în culoarea verde. În interior erau trei ferestre cu câte patru tăblii, o masă cu picior, un pat țărănesc și un cuptor verde smălțuit, cu încălzire exterioară¹¹.

Inventarul din 1 aprilie 1637 este cel care dă cele mai puține explicații despre interioarele cetății. Aici, la nivelul trei (ultimul etaj) de pe aripa de sud, erau „sala întâia Báthori” și „sala mare Báthori” (cu aceeași denumire și în 1565), la ambele săli fiind menționate blazoanele Báthoreștilor.

În urma unei analize mai ample a inventarelor, putem identifica două locuințe ale familiei Báthori: una la al doilea nivel al aripii de nord (precizată în două rânduri drept „veche”), iar cealaltă la al treilea nivel al aripii sudice. Singura explicație plauzibilă a faptului că familia Báthori ar fi locuit mai întâi la nivelul al doilea, iar apoi la nivelul al treilea este aceea că ei au locuit la acest nivel până s-a terminat de construit cel de-al treilea nivel¹².

În acest inventar se face o prezentare a caselor din rândul de sus. Din pridvor se deschidea spre primul palat Báthori o ușă bătrână, cu țâțâni, benzi de fier, zăvor țărănesc și mâner. Casa era făcută cu rânduială, tavanul era cu scris și imagini. În interior erau două bănci lungi, trei cuiere, un armoar mare care avea o ușă cu țâțâni, benzi de fier, iar în loc de mânere erau verigi de fier și postamentul unui horn din piatră.

Din acel loc în partea dreaptă se deschidea către bătrânul palat Báthori o ușă de nuc, vopsită în unele locuri și care avea un zăvor, țâțâni și benzi vienezese. În el pe partea dreaptă se afla un cuptor cu încălzire exterioară, care stătea pe picioare de piatră. De jur împrejur palatul era îmbrăcat cu nouă carpete din piele, netede, cu flori. Ca piese de mobilier se întâlnesc o masă lungă cu picioare, bănci cu pervaz, un armoar mare, care este împrejmuț cu despărțitor de scânduri și are pe el o ușiță cu țâțâni și

¹¹ D. Prodan, L. Ursuțiu, Maria Ursuțiu, *op. cit.*, p. 169.

¹² Gh. Sebestyen, *op. cit.*, p. 20.

benzi din fier. Tavanul era separat frumos în table cu scândură și era vopsit cu imagini.

De acolo se deschidea spre un alt palat boltit o ușă ornamentată cu lemn de nuc, cu țâțâni, benzi de fier, zăvor vienez și mâner. Interiorul său avea două bănci și două mese cu picior, un cuptor smălțuit cu încălzire exterioară care stătea pe picior de piatră. Lumina intra pe trei ferestre cu verigi de fier pe ele, iar de jur împrejur erau două carpete din păr, cu flori și imagini.

În continuare, spre partea stângă era o boltă unde se deschidea o ușă cu pervaz, cu țâțâni, benzi de fier, care nu avea zăvor. În ea era un cuptor smălțuit care stătea pe un picior de lemn și care avea în vatră două mâțe de fier și două mese cu picior. Din acest loc spre latrină se deschidea o ușă cu țâțâni, benzi și zăvor de fier. Dincolo de ea este o ușă identică spre scara în spirală care urca în turn. Această boltă avea trei ferestre de sticlă.

Spre partea stângă intrând pe acea ușă și urcând scările se găsea o altă ușă cu țâțâni, benzi de fier, zăvor țărănesc. În interiorul camerei sunt trei mese cu picior, șapte scaune și patru ferestre de sticlă, iar tavanul era din scândură.

Spre podul casei în partea dreaptă era o ușă cu țâțâni, benzi de fier și urcând pe treptele spiralate se intra într-o altă casă care avea o ușă cu țâțâni, benzi de fier, dar nu avea zăvor. Aceasta avea în ea o masă rotundă cu picior, o bancă mică și opt ferestre de sticlă. În turn se afla orologiul care avea frânghii cu greutate atârnată¹³.

Coborând din palatul prezentat mai sus, în partea dreaptă era o ușă captușită, împodobită cu lemn de nuc, cu țâțâni, benzi de fier vieneze și zăvor. Înăuntru era o masă cu picior, un scaun vopsit cu braț, două scaunele, un cuptor smălțuit cu picioare de piatră, iar de jur împrejur șapte carpete țesute din păr, vopsite cu imagini și flori. Tavanul era cu trandafiri din stucatură, iar lumina pătrundea prin trei ferestre de sticlă cu verigi de fier.

Din acel loc se intra în altă casă care avea o ușă la fel ornamentată cu lemn de nuc, cu țâțâni, benzi de fier, zăvor vienez și mâner. Interiorul avea două mese cu picior, două bănci, un pat, un scaun cu braț, două scaunele mici de pus sub picior, un cuptor smălțuit făcut pe picioare de piatră, două ferestre cu sticlă. Casa era învelită cu patru carpete de piele alunecoase cu flori. În partea stângă se deschidea spre latrină o ușiță cu țâțâni, benzi de fier și mâner. Tavanul acestei case era gravat cu flori de stucatură.

Din această casă urcând spre bastionul negru se deschidea spre o boltă o ușă dată cu rășină de brad, cu țâțâni, benzi, zăvor de fier. Înăuntru acesteia era o masă cu picior, care se afla lângă un cuptor verde smălțuit, o bancă și o ladă cu un lacăt pus care nu s-a putut deschide în momentul realizării inventarului. În aceeași încăpere era și o despărțitură din scândură pe care se afla o ușă cu țâțâni și benzi. În interior, o masă cu picior, două cuiere.

De acolo, către partea dreaptă, se deschidea spre interior o ușă ornamentată cu lemn de nuc, cu țâțâni, benzi de fier și zăvor vienez. Spre exteriorul acesteia, deasupra scării spiralate se afla un pridvor mic. Tavanul era din tăblii, pictat în formă de sulită.

¹³ D. Prodan, L. Ursuțiu, Maria Ursuțiu, *op. cit.*, p. 407.

Din acel pridvor se deschidea o ușă cu țâțâni, benzi și zăvor vienez. În ea era o masă cu picior, trei bănci, un cuptor smălțuit construit pe picioare de piatră. Tavanul era gravat cu diferite flori făcute din stucatură, având două ferestre din sticlă, iar pe perete de jur împrejur rame pentru carpete.

Următoarea încăpere era un palat lung cu o ușă dată cu rășină lucioasă de brad, care avea țâțâni, benzi de fier, zăvor vienez, iar în interiorul ei se afla un cuptor frumos smălțuit pe picior de piatră. Lumina pătrundea pe trei ferestre de sticlă, iar tavanul era gravat din stucatură.

În bastionul Pestriț se intra pe o ușă dată cu rășină lucioasă de brad, cu țâțâni, benzi de fier, dar fără zăvor. Interiorul lui avea tavanul în formă de table și era făcut din scândură frumos pictată, iar înăuntru lui erau două ferestre de sticlă, trei bănci și un cuptor smălțuit¹⁴.

Următoarea casă avea o ușă cu țâțâni, benzi de fier, zăvor țărănesc, trei ferestre de sticlă, un tavan făcut cu table vopsite. Interiorul cuprindea un cuptor smălțuit, două paturi, o bancă, un scaun cu mâner, o masă cu picior și două cuiere. Din această casă pleca în jos o scară, care avea o ușă cu țâțâni și benzi de fier.

Din palatul lung se deschidea o ușă cu țâțâni, benzi de fier, zăvor țărănesc care dădea spre o casă cu tavanul din scândură vopsită. Înăuntru ei erau două ferestre de sticlă, un armoar alb și un cuptor smălțuit care stătea pe picioare.

De aici se ajungea într-o altă casă pe o ușă cu toc, țâțâni, benzi de fier, zăvor țărănesc, care avea tavanul identic cu cel al casei precedente. Aici era un cuptor smălțuit pe picioare de piatră, cu încălzire interioară, trei mese cu picior, patru scaune dintre care două cu braț, două paturi, un scaunel mic și o tablă de jucărie care stătea pe picioare.

În următoarea casă intrarea se făcea pe o ușă cu țâțâni, benzi din fier și zăvor țărănesc. Interiorul avea o fereastră, un cuptor smălțuit cu fața din fier, două bănci și o masă cu picior, un scaun cu braț. De aici, se deschidea o ușă cu țâțâni, benzi de fier și zăvor de fier care dădea spre o latrină.

În bastionul Temniței se putea intra pe o ușă cu țâțâni, benzi de fier, care avea pe ea un lacăt. În interiorul ei era un pridvor unde se deschidea o altă ușă cu țâțâni, benzi de fier, dar care nu avea zăvor. În ea erau trei ferestre de sticlă, tavanul era cu table din scândură albă, două mese cu picior. Lângă acestea mai erau în aceeași casă zascuri de lemn, pe care erau 26 scânduri, 108 bucăți de slănină, 103 bucăți de șunci, 2 bucăți osânze legate, 25 bucăți rât de porc.

Din acest bastion se putea ajunge într-un pridvor trecând de o ușă dată cu rășină de brad, care avea țâțâni de fier și zăvor țărănesc. Acest pridvor avea în partea de sus grinzi cioplite în formă de suliță și scânduri albe gheluite. Lumina pătrundea pe o singură fereastră, iar în interior era un singur pat.

Din pridvor se putea intra într-un palat pe o ușă de țâțâni, benzi de fier și zăvor țărănesc. Înăuntru ei se găseau un cuptor smălțuit care stătea pe picior de piatră, două mese cu picior, patru scaune cu braț, trei bănci și trei ferestre de sticlă. Tavanul era asemănător cu cel al pridvorului.

¹⁴ *Ibidem*, p. 408.

De aici se intra într-o altă casă pe o ușă cu țâțâni, benzi de fier, zăvor țărănesc. În interiorul ei erau trei ferestre din sticlă, cinci paturi, o masă cu picior, un scăunel mic de o persoană și un cuptor smălțuit pe picioare de piatră.

Intrarea în următoarea încăpere (a treia casă) se făcea pe o ușă dată cu rășină lucioasă de brad care avea țâțâni, benzi de fier, zăvor vienez și mâner. Înăuntrul său se aflau un cuptor smălțuit pe picioare de piatră, două mese cu picior, bănci și trei ferestre din sticlă.

În a patra casă se intra pe o ușă cu țâțâni, benzi de fier, zăvor țărănesc. Aceasta avea un cuptor smălțuit cu încălzire exterioară, un pat, o bancă, iar lumina pătrundea prin două ferestre din sticlă¹⁵.

În ceea ce privește acoperișul palatelor Báthori, acesta era din șindrilă și era acoperit cu țiglă peste tot, iar scările erau din piatră.

Putem observa că, odată cu trecerea anilor, aspectul încăperilor a evoluat, acestea fiind modernizate progresiv.

¹⁵ *Ibidem*, p. 410.